

OSEBNI STIK IN POUČEVANJE – HUMANISTIČNI POGLED NA SPLETNO UČENJE

Tomaž Grušovnik,
Izr. prof. dr.,
Višji znan. sod.,
Univerza na Primorskem,
Pedagoška fakulteta
tomaz.grusovnik@pef.upr.si

* „osebni stik“ je besedna zveza, na katero pogosto naletimo v kontekstu vzgoje in izobraževanja:

„če bi študentje in **profesorji** na začetku šolskega leta navezali **osebni stik**.“

„**Osebni stik** in aktivnost študentov sta na prvem mestu“

„Študentje in **profesorji** pogrešajo **osebni stik**:“

„Udeleženci **imajo stik s profesorji** na uvodnih predstavitev“

„Frontalna predavanja niti niso nujno najboljši način, kako **osebni stik**“

Po navadi se pojavi bodisi v promociji kakšne šole („pri nas imamo osebni stik s študenti“), kot pohvala ali kot kritika, v obdobju pandemije pa se je večkrat izpostavila kot nekaj, kar je manjkalo ...

* Toda kaj „osebni stik“ sploh pomeni?

-najprej spontano pomislimo na *fizično prisotnost* – toda ali je to res nujni pogoj?

(zadostni očitno ni, saj je lahko tradicionalno predavanje brez osebnega stika med predavateljem in študentom)

In verjetno se vsaj za nekatere oblike spletnega poučevanja lahko izkaže, da lahko skozi njih vzpostavimo „osebni stik“.

*delovna hipoteza: „osebni stik“ ni pravzaprav nič drugega kot odzivnost profesorja na študentovo aktivnost v okviru študija, pa tudi pripravljenost na pogovor o morebitnih stiskah in drugih življenjskih dogodkih (= poslušanje drugega):

* Toda kaj „osebni stik“ sploh pomeni?

*delovna hipoteza: „osebni stik“ ni pravzaprav nič drugega kot odzivnost profesorja na študentovo aktivnost v okviru študija, pa tudi pripravljenost na pogovor o morebitnih stiskah in drugih življenjskih dogodkih (= poslušanje drugega):

- Kakovostna povratna informacija - Sposobnost prisluhniti – odprtost za drugega
- Omogočanje sodelovanja (Freire: da ne predstavljaš svojih problemov in potem terjaš rešitev, pač pa prisluhneš in pomagaš artikulirati skupini lastne probleme)
- dostopnost
- Duhovitost?

* Seveda je „osebni stik“ lahko tudi problematičen

Vodi lahko v nestrokovnost - „jamranje“, „površna komunikacija“, „zlorabe“ ...

4. modeli medosebnih odnosov v profesionalnih (pedagoških) kontekstih

a/ duhovniški-paternalističen (profesor v vlogi vseveda, študent poslušen)

b/ servisno-tehničen (profesor prenaša informacije – študent pasivno posluša)

c/ sodelovalni (profesor in študent skupaj razmišljata o učnih ciljih in načinu njihovega doseganja)

d/ prijateljski (profesor in študent debatirata o vsem, kar je in ni povezano s študijem – ob pivu ...)

* „sposobnost prisluhnuti – odprtost za drugega“

- Če želimo ustvariti pristno pedagoško situacijo, je potrebno pustiti prostor za dejanski premislek – to pa je *tvegano*, kajti mišljenje je *nepredvidljivo*.
- (primer Sokratskega pogovora: Sokratski pogovor *ne more biti predviden naprej*, ker ni moč predvideti odgovorov in vprašanj sogovornikov. Mišljenje mora vznikati sproti, moderator se mora sproti odzivati na teze in vprašanja sodelujočih. To pa je *tvegano* – pogovor se lahko tudi izjalovi.
- VENDAR – tveganje ni le vredno, pač pa v resnici *nujno*, če želimo zares proizvesti novo znanje (ne le reproducirati nekaj že znanega, prežvečenega).
- Tudi: sodelujoči takoj zaznajo, če je pogovor zgolj „zrežiran“ (postavljanje vprašanj zgolj z namenom, da nekdo odgovori to, kar vnaprej hočeš ...) in to potem *ni ista igra* („**kdo bo uganil/imel prav (odgovoril predvideno in pričakovano) vs. Kdo bo razmišljal ...**)

* „sposobnost prisluhnuti – odprtost za drugega“

- moderatorstvo Sokratskega dialoga pa tudi počiva na drugačni koncepciji **avtoritete**
- *-tveganje v pogovoru* lahko namreč profesor razume kot rizik, da se bo pokazala njegova nevednost pred študenti.
- *-toda to se mora zgoditi – pred tem ne smemo bežati, ker potem pogovor ni pristen – tudi: Skupno mišljenje zahteva **enakost**, profesorjeva avtoriteta je kvečjemu v obvladovanju metode*
- Avtoriteta torej ni v faktičnem znanju, ker se to kreira sproti in ker debata ni prenos znanja) –
- kvečjemu je avtoriteta v **pedagoških izkušnjah vodenja debate** in v **obvladanju metode**

* „sposobnost prisluhniti – odprtost za drugega“

- To pedagoško tveganje spominja na *gostoljubje* Jacquesa Derridaja
- Gostoljubje pomeni biti nepreračunljiv (če računaš, ravno nisi gostoljuben), pomeni odpreti vrata gostu, ki pa se lahko izkaže tudi za „nezaželenega gosta“ (Zmelkoow – *Poredni gosti?*) – gost – hostis – sovražnik.
- (((Gostoljubje je tako aporetično, paradokсно: v celoti bi bil gostoljuben takrat, kadar bi gostu prepustil vse, vendar pa bi ravno v tistem trenutku izgubil predpogoj gostoljubja, saj hiša ne bi bila več tvoja ...)))
 - Toda če ne sprejmeš tega tveganja, gostoljubja ni – potem je zgolj turistična industrija, trgovanje s strankami, ne pa npr. obdarovanje s prijatelji ...
- **Če pa pristna pedagoška situacija, ki naj rodi znanje, zahteva tveganje, potem je profesor poklicni upravljalec pedagoškega tveganja.**

* „sposobnost prisluhnuti – odprtost za drugega“

- Če pa pristna pedagoška situacija, ki naj porodi znanje, zahteva tveganje, potem je profesor poklicni upravljalec pedagoškega tveganja.

(problem izgotovljenih dejavnosti: študenti pedagoških programov velikokrat želijo, da se jim dá seznam dejavnosti. Toda to je „narobe“ (pasivizacija) – svoje dejavnosti morajo razviti sami z otroki.

Anksioznost študentov pred učenci – negotovost, ni zaupanja vase (prevelika odvisnost od načrtov, preveč tehničnih priprav? (kdo kdaj naredi kaj – tukaj ravno ni prostora za tisto kreativno mišljenje, ki ga je nemogoče predvideti – in kdo bo sploh sodeloval v takšnih dejavnostih – kakšen značaj producirajo tako vodene in načrtovane dejavnosti?)

Vzgoja (in izobraževanje) pa ni prenos vednosti, pač pa **formiranje epistemskega karakterja oziroma oblikovanje spoznavnega značaja** (o tem drugič ...)

Povratna informacija – algoritmi in izobraževanje

*pandemija je prispevala k razvoju novih didaktičnih pripomočkov (kvizi, algoritmi – duolingo, šah, moji Filokvizi in Etikvizi ipd.)

*vsled vesplošnega pritiska po digitalizaciji bo tudi šolstvo deležno tovrstnih „iniciativ“

*algoritmi nadomeščajo številne naloge tradicionalnega učitelja (dajanje in preverjanje nalog, ocenjevanje, beleženje prisotnosti in dejavnosti ipd.)

*dostopnost – krajevna (od koder koli), časovna (kadar koli), socialna (za kogar koli)

*individualizacija učenja (en algoritem se lahko prilagodi načeloma neomejenemu številu uporabnikov; učitelj težko kakovostno več kot 15 hkrati)

*objektivnost ocenjevanja (algoritem bolj nepristransko oceni znanje) in standardizacija (algoritem uči *enako*)

Povratna informacija – algoritmi in izobraževanje

*cenovna ugodnost za vzgojno-izobraževalne institucije (ni treba plačevati učitelja)

*ni tveganj, povezanih z učitelji (od odsotnosti do slabih učiteljev:

- Ni zlorab (nadlegovanja, jemanja podkupnin)
- Algoritem je zmeraj pedagoško prijazen in ustrezen (igrifikacija učenja), nikdar se mu ne „strga film“

digitalizacija izobraževanja: nevarnosti 1.

(veliki) problemi ... :

*prenašanje odgovornosti

-učitelj pri oceni slepo sledi algoritmu

(ena od vlog ocenjevanja – vertikalna mobilnost – ideologija – prej je bil zmeraj človek ta, ki se je podpisal pod oceno – prenos odgovornosti na „informatijski sistem“, „e-asistenta“ itn. – **ideologija na steroidih**)

-tudi če učitelj ni zavezan spoštovati predlog algoritma, bo to vseeno storil – če se zanaša na lastno presojo, potem se zoperstavlja umetni inteligenci – kako pa naj se „omejen“ človeški um zoperstavi gigaherčnim procesorjem? Riziko je prevelik, bolje je slepo slediti in ne tvegati

...

digitalizacija izobraževanja: nevarnosti 2.

*počasna in nezaznavna preinterpretacija ključnih civilizacijskih pojmov – kaj lahko gre v izgubo?

- Ni tako, da bi nas zavzeli roboti, pač pa tako, da se bomo sami spremenili v robote ... (i.e.: na svoja psihološka življenja čedalje bolj gledali kot na procesiranje informacij – ‚computational model of mind‘).

*“učenje“ („učenje“ se zreducira na povratno informacijo glede strojno generiranega predloga – potrditev ali ovržba – človek *uči* algoritem ...)

*“avtonomija“ – politične pravice posameznika v liberalni demokraciji (sam se odločiš za poroko, službo itn.) vs. „avtonomni sistem“ (i.e. avtonomni samohodni sesalec ...)

*“odločitev“ – posledica svobodne volje, ki implicira sprejem odgovornosti in klic k dolžnosti ravnanja spričo krivic, ki jih je možno preprečiti VS procesiranje informacij in ravnanje v skladu z najboljšim scenarijem glede na „input“

digitalizacija izobraževanja: nevarnosti 2.

Uporaba algoritmov pri izobraževanju ne temelji na ideji pasivnega učenca, saj je ta v resnici celo zelo aktiven. Gotovo pa temelji na ideji prenosa znanja – toda videli smo, da civilizacijsko najvrednejše pedagoške situacije sploh niso prenos znanja, pač pa njegovo vzajemno ustvarjanje ...

Vzgoja in izobraževanje sta tako prej oblikovanje spoznavnega značaja (formacija epistemskega karakterja) kot pa transfer vednosti.

Hvala!